

Enciclica „Satis cognitum“

a Sfinției Sale

Papa Leo XIII

BCU Cluj / Central University Library Cluj

publicată în 29 Iunie 1896.

Venerabililor Frați Patriarhi, Primate, Archiepiscopi, Episcopi și celor alafți Ordinari locali, cari trăesc în pace și uniune cu Scaunul Apostolic

Leo Papa XIII.

Venerați Frați!

Salutare și binecuvântare Apostolică!

Sciți destul de bine, că nu o neînsemnată parte a cugetelor și grijilor Nostre e îndreptată spre silința de a readuce pe cei rătăciți la staulul oilor, care e supus puterii lui Isus Christos, supremului păstoriu al sufletelor. Cuprins fiindu-Ne sufletul de acest lucru, am socotit, că va servi mult acestui sfat și propus, dacă vom depinge icóna și așa zicând lineamentele Bisericii: între cari cea mai vrednică de socotință deosebită e unitatea, carea i-a imprimat-o pentru vecie dumnezeescul întemeiătoriu asemenea unei semnături a adevărului și a puterii nevinse. Mare efect asupra inimilor privitorilor trebuie să albă frumseța și forma originală a Bisericii: și e aproape de adevăr, că contemplarea ei poate să imprăștie nesciința, să vindece păreri false și prejudețe, mai ales la cei ce nu din vina lor petrec în greșelă: ba că poate să deștepte în omeni și o iubire a Bisericii asemenea iubirii, cu care și-a logodit-o și-și Isus Christos ca mirésă, răscumpărată cu sângele dumnezeesc: *Christos a iubit Biserica și pe sine s'a dat pentru dinsa.*¹⁾ Cei ce vor, să se întorcă la mama cea mai iubitore, pe carea ori nu au cunoscut-o încă bine, ori au părăsit-o cu nedreptete, dacă întorcerea adevărată că nu pretinde sânge, — și totuși cu acest preț și-a câștigat-o Isus Christos, — dar totuși ore care ostentă și necas cu mult mai ușor de purtat, cel puțin vor pricepe, că sarcina acésta omului nu i-s'a impus prin voință omenescă, ci prin porunca și voința lui Dumnezeu, și chiar de aceea cu ajutoriul grației ceresci ușor vor esperia în sine înșiși, cât de adevărată e sentența aceea dumnezeescă: *Jugul meu e bun, și sarcina mea ușoră este.*²⁾ De aceea punându-Ne sperarea cea mai mare în Tatăl luminilor, de la care se pogoră toată darea bună și tot darul desevarșit,³⁾ de la el, adecă de la acela, carele singur dă crescerea,⁴⁾ cerem cu stăruință, ca să se miluască a Ne împărtăși puterea de a convinge.

De și Dumnezeu poate efeitui însuși cu singură puterea sa tôte, câte se efeituesc prin firile zidite, totuși pentru a ajuta omenilor, după sfatul preabun al providinței a preferit a se folosi de omeni: și pe cum în lucrurile naturale împărtășesc perfecțiunea cuvenită, așa și în cele, ce trec peste fire, s'a obișnuit a împărtăși omului sfințenia și mântuirea numai prin lucrarea și ministerul omenilor. Se înțelege, că între

omeni nu se poate face împărtășire fără numai prin mijloce esterne, cari se pot simți. De aceea și-a luat natură omenescă Fiul lui Dumnezeu, carele în chipul lui Dumnezeu fiind, . . . s'a micșorat pe sine chipul robului luând, întru asemănarea omenescă făcându-se¹⁾: și așa, petrecând pe pământ, a dat omenilor cu graiul învățătura sa și preceptele legilor sale.

Fiind că lucrarea lui cea dumnezească are să se continue în perpetuu, de aceea și-a însoțit și-și căți va învățacei ai învățaturii sale și le-a împărtășit puterea sa: și după ce a chemat din ceriu preste ei pe *Spiritul adevărului*, le-a demandat, să cutriere fața pământului, și cu totă credința să vestescă tuturor nămurilor cele ce însuși i-a învățat și cele ce le-a poruncit: și anume cu scopul ca nămurile omenesc atât prin mărturisirea învățaturii lui cât și prin împlinirea legilor lui să potă ajunge aci pe pământ la sfințenie, ér în ceriu la fericire vecinică. — Ast fel și cu acest principiu s'a născut Biserica: dacă se vor privi scopul final, pe cere-l voesc, și cauzele cele ce produc mai de aproape sfințenia, ea întru adevăr e *spirituală*; ér dacă vei considera pe aceea, din cari e compusă, și înseși lucrurile cele ce conduc la darurile spirituale, ea e *esternă* și trebuie să fie *visibilă*. Oficiul de a învăța Apostolii l-au primit prin semne vizibile și audibile: și ei oficiul acesta nu l-au împlinit altmintea fără prin cuvinte și fapte, cari fără îndoelă atingeau simțirile. Așa a pătuns glasul lor din a față și a produs credința în suflete: *Credința este din auz, éră auzul prin cuvântul lui Dumnezeu.*²⁾ Și însăși credința, adecă assensul prestat adevărului celui dintâiu și mai înalt, adevărat că se împlinesc în minte, dar totuși trebuie să se arete în afară prin mărturisire evidentă: *Că cu inima se crede spre dreptate, éră cu gura se mărturisește spre mântuire.*³⁾ Tot asemenea nu e nimic mai intern pentru om de cât gratia cerescă, carea nasce sfințenia: dar esterne sînt instrumentele ordinare și cele mai de frunte, prin cari se împărtășesc grația: înțelegem sacramentele, pe cari cu anumite rituri le administreză omeni anume aleși spre acésta. A demandat Isus Christos Apostolilor și perpetuilor următori ai Apostolilor, să instrueze și guverneze nămurile; a demandat nămurilor, să primescă învățătura lor și să se supună în ascultare puterii lor. Inse raportul acesta imprumutat de drepturi și oficii în republica creștină nu ar fi putut ne cum să țină mai de parte, dar nici să se începă fără de simțiri, cari să esplice și să vestescă lucrurile. — De aceea sfința Scriptură și numesc așa de des Biserica acum trup, acum trupul lui Christos: *Éră voi sînteți trupul lui Christos.*⁴⁾ Fiind că decî Biserica e trup, de aceea se vede; și fiind că e al lui Christos, de aceea e trup viu și lucrătoriu și plin de putere, pentru că Isus Christos vèrsând în ea

virtutea sa o păzesce și o susține, aproape în chipul, în care viața nutresce și face roditoare mlădițele cele ce sînt împreunate cu ea. Ér pe cum în viețuitoare principiul de viață e în ascuns și de tot nevădit, dar se vedesce și se arată prin mișcarea și lucrarea membrilor, așa și în Biserica principiul cel supranatural de viață se vedesce limpede prin cele ce se împlinesc printr'insa.

De aci urmază, că se află în o rătăcire mare și periculoasă aceia, cari își închipuesc și-și formeză Biserica după placul său, ca și cum ar fi ascunsă și nici de cum vizibilă; întocmai așa și aceia, cari o privesc de o ore care instituție omenescă, adevărat că înzestrată cu ore care disciplină și rituri, dar fără de împărtășirea perenală a oficiilor grației dumnezeesci, fără de lucrurile acelea, cari să oferescă dovada zilnică și limpede, că viața i-a isvorit din Dumnezeu. Căci ca ori și care din acestea două să potă fi Biserica lui Isus Christos, e o contradicție, întocmai ca și aceea, că omul ar consta numai din trup ori numai din suflet. Împreunarea și unirea acelor două ore cum părți e de tot necesară pentru Biserica cea adevărată, aproape așa, ca și pentru firea omenescă împreunarea intimă a sufletului și trupului. Biserica nu e ore ce lucru mort, ci trupul lui Christos înzestrat cu viață supranaturală. Pe cum Christos, capul și prototipul, nu e întreg, dacă se privesc într'insul său numai firea omenescă cea vizibilă, pe cum fac Fotiniani și Nestoriani, sau numai firea dumnezeescă cea invisibilă, pe cum se obișnuesc a face Monofisiți: ci e unul din amindouă și în amindouă firile, atât în cea vizibilă cât și în cea invisibilă; așa și trupul lui cel mistic nu e Biserica cea adevărată, fără numai de aceea, pentru că părțile ei vizibile își primesc putere și viață din darurile supranaturale și din cele alalte isvóre, din cari provine propria lor esență și natură. Dar fiind că Biserica e ature prin voință și constituire dumnezeescă, atare trebuie să rămână fără de intrerupere în vecii vecilor; dacă n'ar rămâne, fără îndoelă n'ar fi întemeiată pentru vecie, și însuși scopul, la care tinde, ar fi hotărit într'o estensiune anumită a locurilor și timpurilor; ér acestea amindouă se împotrivesc adevărului. Împreunarea acésta de lucruri și vizibile și invisibile, pentru că este firăscă și vèrsată de voința dumnezeescă în Biserica, trebuie decî să rămână până atuncia, până când are să rămână însăși Biserica. De aceea zice Chrisostom: *Nu te retrage din Biserica: nimica nu e adecă mai puternic de cât Biserica. Sperarea ta e Biserica, mântuirea ta Biserica, scăparea ta Biserica. Ea e mai înaltă de cât ceriul și mai largă de cât pământul. Ea nici o dată nu îmbetrănesc, ci tot de una e plină de forță. De aceea Scriptura voinde, să însemne tării și statornicia ei, o numesc munte.*¹⁾ Éră Augustin: *Éi (păgânii) gândesc, că religia numelui creștinesc în lumea acésta are să trăescă până la un timp, ér apoi să nu mai fie. Dar ea va ține cât sórele, până când va răsări și va sfinți sórele, va să zică, până*

¹⁾ Ef. 5, 25.

²⁾ Mat. 11, 30.

³⁾ Iac. 1, 17.

⁴⁾ I. Cor. 3, 6.

¹⁾ Filip. 2, 6, 7.

²⁾ Rom. 10, 17.

³⁾ Rom. 10, 10.

⁴⁾ I. Cor. 12, 27.

¹⁾ Hom. De capto Eutropio n. 6.

când curg timpurile acestea, Biserica lui Dumnezeu, adică trupul lui Christos pe pământ, nu va lipsi.¹⁾ Er airia zice: Se va clătina Biserica, dacă se va clătina temelul; dar cum s'ar clătina Christos? ... Până când nu se va clătina Christos, ea nu se va pleca în vécul vécului. Unde sînt, cei ce zic, că Biserica a perit din lume, când ea nu se pôte nici pleca?²⁾

Cel ce cercă adevărul, are să se țină de adevărurile acestea fundamentale. Biserica a instituit-o adecă și a format-o Christos Domnul: de aceea dacă óre cine întrebă, cum e firea ei, lucrul de căpetenie va fi, să scie, ce a voit Christos și în realitate ce a efectuit. Conform acestei regule are să se hotărască mai ales unitatea Bisericii, și despre acésta ni-s'a părut a fi de folos comun, să tractăm puțintel în epistola acésta.

Că Biserica cea adevărată a lui Isus Christos intru adevăr este una, așa e de constatat din mărturisirea limpede și repetită a sfintei Scripturi, cât nici un creștin nu cutéză a o nega. Înse când e vorbă de a judeca și statori natura unității, greșéla pe mulți i-a abătut în multe forme de la calea cea dréptă. Nu numai originea, ci și întregă constituția Bisericii se ține de felul de lucruri, pe cari le produce voința liberă; de aceea totă judecata are să se țină de aceea, ce intru adevăr s'a sevârșit, și să se cerce, nu în ce chip ar puté ori și cum Biserica să fie una, ci cum a voit-o să fie una acela, care a întemeiat-o.

Er dacă privim la ceea ce s'a sevârșit, Biserica Isus Christos n'a întemeiat-o și n'a format-o așa, cât ea să cuprindă mai multe comunități asemenea după fel, dar osebite și nu legate de olaltă prin legăturile acelea, cari să facă Biserica una și singură, chiar în acel chip, în care mărturisim în simbolul credinței: *Cred intru una . . . Biserică. Biserica e împreunată într'o fire, cât ea e una, pe carea eresele se sílesc a o sfășia în multe. Noi zicem decí, că vechea și catolica Biserică e unică și după esența, și după convingerea, și după originea, și după escelința ei. . . De altmintrea și escelința Bisericii, pe cum și originea construcției ei e din unitate, ea întrece tóte cele alalte, și nu are nimic, ce să-i fie asemenea ori în tocmăi.*³⁾ Intru adevăr Isus Christos, când grăesce despre o atare clădire mistică, nu amintesce Biserica fără numai una, pe care o numesce a sa: *Voiă zidi Biserica mea.* Ori care s'ar cugeta alta a fără de acésta, fiind că nu a întemeiat-o Isus Christos, nu pôte să fie adevărata Biserică a lui Christos. Acésta apare încă și mai limpede, dacă vom considera propusul dumnezeescului Întemeiatoriului. Ce a avut adecă de scop, ce a voit Christos Domnul, când a întemeiat Biserica? Asta: ca acela-și oficiu și acela-și mandat, care-l primise însu-și de la Tatăl, să-l încredințeze ei spre continuare. Ásta i-a fost scopul, și acesta i-a și realizat. *Pe cum m'a trimis pe mine Tatăl, și eă vè trimít pe voi.*⁴⁾ *Pe cum m'at trimis*

*pe mine în lume, și eă i-am trimis pe eă în lume.*¹⁾ Dar oficiul lui Christos e a scăpa de perire la mântuire pe cel ce era perit, adecă nu câte va némuri ori cetățî, ci întreg némul ómenilor, fără deosebire de loc ori timp: a venit Fiul omului, . . . ca să se mântuésca lumea prin el.²⁾ *Pentru că nici un nume altul sub ceriú nu este dat ómenilor, intru care trebuie să ne mântuim noi.*³⁾ Áșa dară Biserica are să verse în tóte părțile în toți ómenii și să propage în tóte vécurile mântuirea căștigată prin Isus Christos și de o dată și tóte binefacerile cele ce isvoresc dintr'insa. De aceea după voința Întemeiatoriului sêu ea are să fie unică pe totă fața pămîntului și în tóte vécurile. Dacă ea ar puté să fie mai mult de cât una, atunci ar trebui, să iese din marginile pămîntului, și ar trebui să se închipuésca alt neam omenesc nou și ne mai aúdit.

Despre Biserica acésta una, carea să cuprindă pe toți muritori, ori câtî ar fi pretutindenea și în tot timpul, a vedut-o acésta și a profetit-o Isaie, când într'o privire în viitoriu i-s'a oferit forma unui munte bătătoriu la ochi prin înălțimea lui cea întrecétóre, care esprima icóna Casei Domnului, adecă a Bisericii: *Că va fi în zilele cele de apoi aréat muntele Domnului și casa lui Dumnezeu pe virful munților.*⁴⁾ Áșa dară unul e muntele acesta, aședat pe virful munților; una casa Domnului, la care vor curge óre când tóte némurile, ca să cerce regula vieții: *și vor veni la dînsul tóte némurile . . . și vor zice: Veniți, să ne suim în muntele Domnului și în casa Dumnezeului lui Iacob, și ne va spune noué calea sa, și vom merge pe dînsa.*⁵⁾ Care text citându-l Optat din Mileve zice: *Scris e în profetul Isaie: Din Sion va reși legea, și cuvintul Domnului din Ierusalim. Áșa dară nu în muntele acela al Sionului a vedut Isaie vale, ci în muntele cel sfînt, care e Biserica, carea își înalță capul sub tot ceriul prin întreg imperiul roman . . . Acest Sion spiritual e decí Biserica, în care Dumnezeu Tatăl a aședat împérat pe Christos, carea e pe totă fața pămîntului, în care e una Biserica catolică.*⁶⁾ Érá Augustin: *Ce e așa de bătătoriu la ochi cu un munte? Înse sînt munți necunoscuți, pentru că sînt aședăți numai într'o parte a pămîntului . . . Dară nu așa muntele acela căci el a umplut totă fața pămîntului; și despre el se zice: aréat pe virfurile munților.*⁷⁾ Dar mai mult, Fiul lui Dumnezeu a hotărît, ca Biserica să fie trupul lui cel mistic, cu care el se unesce ca și capul, în aseménarea trupului omenesc, care și-l a luat, și căruia îi este alipit capul natural cu împreunare naturală. Pe cum decí și-a însușit numai un singur trup muritori, pe care l-a oferit la patimă și la mórte, pentru ca să solvéscă prețul răscurpărării omenesci, în tocmăi așa are un singur trup mistic, în care

și cu lucrarea căruia împărtaşesce ómenilor sfințenia și mântuirea večnică: *Pe acela (pe Christos) l-a dat (Dumnezeu) cap Bisericii mai pe sus de tóte, carea este trupul lui.*¹⁾ *Membre împreășiate și osebite nu pot să fie împreunate cu acela-și cap, cât să formeze împreună un trup.* Dar Pavel zice: *Tóte mădulările ale unui trup multe fiind, un trup sînt: așa și Christos.*²⁾ De aceea zice, că acest trup mistic e alcătuit și închiat. *Capul Christos: din carele tot trupul, ce se alcătuesce și se închie prin tótă pipăirea dărî, după lucrarea intru măsura fiesce căruí mădulariu.*³⁾ De aceea dacă petrec unele mădulări osebite de cele alalte mădulări, ele nu pot să fie împreunate cu acela-și unic cap: *Unul este Dumnezeu, și Christos unul, și una Biserica lui și credința una și un popor împreunat prin legătura concordiei intru unitatea solidă a trupului. Unitatea nu se pôte rupe, nici trupul cel unul nu se pôte osebi prin tăierea legăturii.*⁴⁾ Pentru a forma unitatea Bisericii încă și mai deplinită, îi dá aseménarea cu un trup însuflețit, a căruí mădulări altmintrea nu pot să trăésca, fără numai dacă împreunate fiind cu capul primesc de la însu-și capul forță de viață; dacă sînt osebite, trebuie să móră: *Nu pôte (Biserica) . . . să se sfășie în bucăți prin aceea, că cele din lăuntru ale eă rumpéndu-se se împreăștie. Tot ce se depărteză de la sinul de mamă, osebit nu pôte să trăésca și să răsufle.*⁵⁾ Érá trupul mort ce aseménare are cu cel viu? *Că nimenia nioi o dată nu și-a urit trupul sêu, ci-l hrănesce și-l încăldesce pe el ca și Christos biserica: că mădulări sîntem trupului, din carnea lui și din ósele lui.*⁶⁾ Dacă óre cine își inchipuesce decí altă Biserică a fără de aceea, carea este trupul lui, atunci trebuie să-și inchi-puésca și alt cap asemenea lui Christos, trebuie să-și inchi-puésca alt Christos. *Grijiți, de ce aveți, să vè feriti, grijiți, ce să impliniți, grijiți, de ce să vè temeți. Se pôte întâmpla, ca în trupul omenesc, ba și din trup să se taie vre un mădular, cum e mâna, degetul, piciorul: óre sufletul merge cu mădulariul cel tăiat? Până ce era în trup, trăia; fiind tăiat își perde viața. Áșa și omul creștin e catolic, până ce trăesc în trup; tăiat fiind s'a făcut eretic; spiritul nu se duce cu mădulariul tăiat.*⁷⁾ Biserica lui Christos e decí una și perpetuă; toți, cei ce umblă osebiți de ea, se abat de la voința și porunca lui Christos Domnul și părăsind calea mântuirii merg spre perire. *Tot cel ce despărțindu-se de Biserică se împreună cu o adulteră, se osebesce de promisiunile Bisericii, nici va ajunge la răsplătirile lui Christos, cel ce a părăsit Biserica lui Christos . . . Cel ce nu păzesce unitatea acésta, acela nu păzesce credința Tatălui și a Fiului, nu păzesce viața și mântuirea.*⁸⁾

Dar cel ce a întemeiat o singură

¹⁾ In ps. 71. n. 8.

²⁾ Enarratio in ps. 103. sermo 2. n. 5.

³⁾ Clem. Alex. Stromatum Lib. VII. c. 17.

⁴⁾ Io. 20, 21.

¹⁾ Io. 17, 18.

²⁾ Io. 3, 17.

³⁾ Fapt. 4, 12.

⁴⁾ Isaie 2, 2.

⁵⁾ Isaie 2, 2. 3.

⁶⁾ De schism. Donatist. Lib. III. n. 2.

⁷⁾ In epist. Ioan. tract. I. n. 13.

¹⁾ Ef. 1, 22. 23.

²⁾ I. Cor. 12, 12.

³⁾ Ef. 4, 15. 16.

⁴⁾ S. Cyprianus De cath. Eccl. unit. n. 23.

⁵⁾ S. Cypr. l. c.

⁶⁾ Ef. 5, 29. 30.

⁷⁾ S. Aug. Sermo CCLXVIII. n. 4.

⁸⁾ S. Cypr. De cath. Eccl. unit. n. 6.

Biserica, acela-și a întemeiat-o una, adică așa, ca toți cei ce vor fi într'însa, să se țină însoțiți prin legăturile cele mai strinse, așa cât să formeze un neam, o împărăție, un trup: *Un trup, și un spirit, pe cum și chemați sînteți întru o sperare a chemării voștre.*¹⁾ Voința acésta a sa Isus Christos a întărit-o, când îi era aproape mórtea, și a sfințit-o într'un chip sublim rugându-se ast fel Tatălui: *Nu pentru aceștia numai mă rog, ci și pentru cei ce vor crede prin cuvîntul lor întru mine, . . . ca și ei întru noi una să fie, . . . ca să fie desevărsit întru una.*²⁾ Ba el a dispus, ca unitatea în urmașii lui să fie așa de strîns legată și așa de perfectă, cât ea ôre cum să imiteze împreunarea lui cu Tatăl: *Mă rog, . . . ca toți să fie una, pe cum tu Părinte, întru mine, și eu întru tine.*³⁾ Êră temeiul de lipsă pentru o concordie așa de intimă și de perfectă între ômenii este consonanța și unirea minților; dintr'însa se nasce apoi în chip firesc conspirarea voințelor și asemănarea în lucrare. De aceea, în virtutea sfatului sêu celui dumnezeesc, a demandat, ca în Biserica sa să fie unitatea credinței: acésta e adecă cea dintâiu între legăturile acelea, cari împreună pe om lui Dumnezeu, și de aci am primit numirea de credincioși. *Un domn, o credință, un botez*⁴⁾; adecă pe cum este un Domn, și un botez, așa trebuie să fie una și credința tuturor creștinilor, cari sînt pretutindenea. De aceea Apostolul Pavel nu numai cere de la creștini, ci-i rógă și-i conjură chiar, ca ei toți să simțescă una și să se ferescă de desbinările părerilor: *Êră vă rog pe voi, fraților, pentru numele Domnului nostru Isus Christos, ca toți să grăiți una, și să nu fie întru voi împărechidări: ci să fiți întemeiați întru un gând și întru o înțelegere.*⁵⁾ Cuvintele acestea întru adevăr nu au lipsă de esplicare, căci ele grăesc și singure destul de limpede. De altmintea cei ce se mărturisesc a fi creștini, de-a rîndul consimțesc, că una are să fie credința. Înse în un lucru fôrte momentos și de tot necesar se lasă mulți a fi duși în rătăcire, adecă atunci, când e vorba de a hotărî, de ce fel și formă e unitatea acésta. Și aci, pe cum am făcut și mai la deal în un asemenea cas, vom avé, să judecăm nu pe temeiul părerii proprii ori cu ajutoriul coniecturării, ci pe temeiul cunoștinței faptului: avem adecă, să cercăm și să constatăm, cum a dispus Isus Christos, să fie unitatea acésta în credință.

Dumnezeésca învățatură a lui Isus Christos adevărat că în mare parte s'a scris prin inspirare dumnezeésca în sfința Scriptură, dar dată în grija minții omenești singură totuși nu a putut, să împreune între olaltă mințile. Fôrte ușor se putea adecă, întîmpla ca ea să aibă parte de interpretări felurite și deosebite de olaltă; și acésta nu numai pentru cuprinsul și misterii învățaturii, ci și pentru felu-

rimea spiritului omeneșc, și pentru turburarea, ce o produc poftele cele ce urmăresc tendințe contrare. Din diferența interpretării se nasce apoi în mod necesar diferența simțirii: de aci controverse, neînțelegeri și certe, de cari au turburat Biserica deja pe timpul cel mai aproape de originea ei. Despre eretici scrie Ireneu: *Ei adevărat că mărturisesc Scriptura, dar întortocă interpretările.*¹⁾ Și Augustin: *Erese și unele dogme rele, cari au încurcat sufletele și le-au aruncat în perire, nici nu s'au născut, fără numai așa, că sfința Scriptură, carea e bună, nu se înțelege bine.*²⁾ Spre a înjuga deci mințile în acela-și jug, spre a produce și a păzi concordia părerilor, de și era îndemână sfința Scriptură, totuși mai era de lipsă încă un alt principiu. Asta o pretinde înțelepciunea dumnezeésca: căci dacă Dumnezeu a voit, ca credința să fie una, atunci a trebuit să se și îngrijescă de un mod potrivit spre a păzi unitatea acésta, ceea ce o spune limpede și sfința Scriptură, pe cum vom vedé în dată. Nu sufere îndoelă, că puterea lui Dumnezeu nu e legată prin nimica și de nimica; tôte îi sînt supuse și ascultătoare ca și nisce unelte. Voind deci să scim, care e principiul acesta estern, avem, să cercăm, că ôre din tôte acelea, cari le are în puterea sa, care l-a ales Christos. De aceea avem, să ne reamintim originea Bisericii creștine.

Vom aminti lucruri, pe cari le mărturisesc sfința Scriptură, și cari sînt în de obște cunoscute. Isus Christos dovedesc prin puterea minunilor dumnezeieca și misiunea sa dumnezeésca: el instrueză cu zel neobosit mulțimea cu cuvîntul despre adevărurile cele cerești și demandă în mod absolut, ca învățatura sa ômenii să o primescă cu credință, punénd în prospect de o parte remunerări, de alta pedepse vecinice: *De nu fac lucrurile Tatălui meu, nu-mă credeți mie.*³⁾ *De nu ași fi făcut lucrurile întru ei, cari nimeni altul nu le-a făcut, păcat nu ar avé.*⁴⁾ *Êră de fac (lucrurile acestea), și măcar de nu-mă credeți mie, credeți lucrurilor mele.*⁵⁾ Tôte cele ce demandă, le demandă tôte cu aceea-și auctoritate: când pretinde consimțirea minții, nu face nici o deosebire. Aceia deci, cari au auzit pe Isus, dacă voiaut, să dobîndescă mântuirea, avea datorința nu numai de a primi învățatura lui în general, ci și de a consimți din tótă inima cu singuraticele lucruri, pe cari le-a propus: e adecă o contradicție a denega lui Dumnezeu credința și numai în un singur punct.

Sosit fiind timpul întorcerii lui în ceri, a trimis pe Apostoli cu aceea-și putere, cu care l-a trimis pe el Tatăl, și le-a demandat, să împrăstie și samene învățatura lui: *Datu-mi-s'a mie tótă puterea în ceri și pe pămînt. Drept aceea . . . învățați tôte neamurile . . . învățându-și,*

*să păzescă tôte, câte am poruncit voue.*¹⁾ Cei ce vor asculta de Apostoli, se vor mântui, êră cei ce nu vor asculta, vor peri: *Cel ce va crede și se va boteza, mântui se va; êră cel ce nu va crede osîndi se va.*²⁾ Și fiind că corêspunde de totul tot prevedinței dumnezeesce, ca el mai ales în un oficiu mare și escelent să nu așede pe nimeni fără de a-l și înzestra cu o cale cu cele de lipsă, pentru ca să-l pótă implini, cum se cade, de aceea a promis Isus Christos, că va trimite învățăceilor sêi pe Spiritul adevărului, și că acesta va rămâné cu ei în vecl: *Êră de voi merge, trimite-l voi pe el (pe Paraclitul) la voi . . . Êră când va veni acela, Spiritul adevărului, vă va învăța pe voi tot adevărul.*³⁾ *Și eu voi ruga pe Tatăl, și alt Mângăitoriu va da voue, ca să rămână cu voi în veac, Spiritul adevărului . . .*⁴⁾ *Acela va mărturisi de mine; êră și voi veți mărturisi.*⁵⁾ De aceea demandă, ca ômenii să primescă cu aceea-și reverință și să păzescă cu aceea-și sfințenie învățatura Apostolilor ca și pe a lui: *Cel ce vă ascultă pe voi, pe mine mă ascultă.*⁶⁾ Pentru aceea Apostoli au fost trimiși de Isus Christos, în tocmai pe cum l-a trimis pe el Tatăl: *Pe cum m'a trimis pe mine Tatăl, și eu vă trimit pe voi*⁷⁾; pentru aceea pe cum Apostoli și învățăceii au trebuit, să asculte de Christos, în tocmai așa au trebuit să întimpine pe Apostoli cu credință aceia, pe cari ei i-au învățat conform mandatului dumnezeesc. Așa dară nu mai era iertat mai mult a respinge măcar și numai un punct din învățatura Apostolilor, în tocmai pe cum nu fusese iertat a respinge ôre ce din învățatura lui Christos.—Întru adevăr glasul Apostolilor, după ce s'a porgorit preste ei Spiritul sfințit, se auđi în tôte părțile. Ori unde își puneau piciorul, pretutindenea se presentaū ca trimiși ai lui Isus: *Prin carele (prin Isus Christos) am luat darul, și apostolia spre ascultarea credinței întru tôte neamurile pentru numele lui*⁸⁾; și misiunea lor cea dumnezeésca Dumnezeu a dovedit-o pretutindenea prin minuni: *Êră ei țesînd au predicat pretutindenea, ajutorindu-și Domnul și cuvîntul întărindu-l prin semnele, cari urmau.*⁹⁾ Dar care cuvînt? Firesce pe acela, care cuprindea tôte cele ce au învățat ei de la Învățătoriu; căci ei mărturisesc în auzul tuturor, că nu pot să nu grăescă nimica din cele ce au vêdut și din cele ce au auzit.

Dar pe cum am zis deja într'alt loc, oficiul apostolesc nu era de așa, cât sau să pótă peri de odată cu persoanele Apostolilor sau să pótă înceta de la o vreme; căci el era și public și instituit pentru mântuirea nêmului omeneșc. Apostolilor le-a demandat adecă Isus Christos, să vestescă *Evangelia la tótă zidirea, și să pórte numele lui înaintea nêmurilor și a imperaților, și să-i fie lui mărturie pînă la marginea pămîntului.* Și în împlinirea

1) Ef. 4, 4.

2) Io. 17, 20. 21. 23.

3) Io. 17, 21.

4) Ef. 4, 5.

5) I Cor. 1, 10.

1) Lib. III. cap. 12. n. 12.

2) In Evang. Ioan. tract. XVIII. cap. 5. n. 1.

3) Io. 10, 37.

4) Io. 15, 24.

5) Io. 10, 38.

1) Mat. 28, 18. 19. 20.

2) Marc. 16, 16.

3) Io. 16, 7—13.

4) Io. 14, 16. 17.

5) Io. 15, 26. 27.

6) Luc. 10, 16.

7) Io. 20, 21.

8) Rom. 1, 5.

9) Marc. 16, 20.

acestuia oficiu așa de mare a promis, că le va sta întru ajutoriu, și acesta nu pentru câți va ani ori pentru câte va vieți omenesci, ci în tot timpul până la sfârșitul vécului. La acesta observă Ieronim: *Cel ce promite, că va fi până la sfârșitul vécului cu învățaceii, acela a arătat și aceea, că ei vor trăi pururea, și că el nici odată nu va părăsi pe credincioși.*¹⁾ Era acestea toate cum ar fi putut să se adevărească în Apostoli singuri, cari ca oameni erau supuși necesității de a muri? S'a îngrijit deci Dumnezeu, ca magisteriul instituit de Isus Christos să nu fie mărginit între marginile, între cari era mărginită viața Apostolilor, ci să rămână în veci. Întru adevăr și vedem, cum el s'a propagat și a trecut așa zicând din mână în mână. Căci Apostolii au consacrat episcopi și au designat în deosebi pe aceia, cari să le urmeze nemijlocit întru slujba cuvintului. — Dar nu numai atâta: au demandat urmașilor săi și aceea, ca și ei să alégă bărbați destoinici, pe cari înzestrându-i cu aceeași auctoritate să-i așede în același oficiu de a învăța: *Tu dară, fiul meu, întăresce-te în darul cel întru Christos Isus: și cele ce ai auzit de la mine prin multe mărturii, acestea le încredințezi la oameni credincioși, cari îndestulați vor fi și pe alții a învăța.*²⁾ De aceea pe cum Christos a fost trimis prin Dumnezeu, și Apostolii prin Christos, așa și episcopii și toți, cei ce au urmat Apostolilor, au fost trimiși prin Apostoli: *Pe Apostoli i-a făcut nouă Domnul Isus Christos predicatori ai Evangheliei, pe Isus Christos l-a trimis Dumnezeu. Christos deci prin Dumnezeu, și Apostolii prin Christos, și amândouă s'au făcut din dispoziția și voința lui Dumnezeu . . . . Așa dar predicând cuvintul prin țări și prin cetăți, după ce au cercat cu spiritul pîrga acelora, au aședat episcopi și diaconi pe sama celor ce aveau să credă. . . . I-au aședat pe aceștia și apoi au dispus, ca pe când vor muri, ministeriul lor să-l primescă alți bărbați probați.*³⁾ Trebuie deci să rămână de o parte statornic și neschimbat oficiul de a învăța toate, câte a învățat Christos, era de altă parte statornică și neschimbată datorința de a primi și mărturisi întregă învățătura lor. Acestea le esplică frumos Ciprian cu cuvintele acestea: *Căci Domnul nostru Isus Christos, când în Evangelia sa a mărturisit, că sint inimicii lui, cei ce nu sint cu el, nu a designat un anumit fel de eresă, ci preste tot pe toți, cei ce nu vor fi cu el și nu vor strînge împreună cu el și vor împrăștiia turma lui, i-a declarat de inimici ai săi zicând: Cel ce nu este cu mine, împotriva mea este, și cel ce nu strînge cu mine, risipește.*⁴⁾

Biserica înzestrată fiind cu preceptele acestea și conșcie fiind de oficiul său spre nimica nu s'a silit cu mai mare zel ca spre aceea, ca să păzescă din toate părțile întregitatea credinței. Astfel pe toți, cei ce în ore care punct al învățaturii ei nu consimțiau cu ea, îi privia de vindători

și-i eschidea din sinul său. Arianii, Montaniștii, Novațianii, Qartadecumanii, Eutichianii nu suferă îndoelă, că nu au părăsit de tot întregă învățătura catolică, ci numai o ôre care parte: dar cine nu scie, că ei cu toate acestea au fost declarați de eretici și au fost eschiși din sinul Bisericii? Tot asemenea au fost osindiți toți, cei ce mai apoi au urmat în diferite timpuri ca auctori de dogme rele. *Nimic nu pôte să fie mai periculos decât ereticii aceștia, cari trec fără greș prin toate, dar cu un singur cuvînt ca și cu un strop de otravă inficiază acea credință curată și simplă a tradiției Domnului și după aceea a Apostolilor.*¹⁾ Acesta a fost tot de una obiceiul Bisericii și anume conform judecății sfinților Părinți: ei se obișnuiau adecă a privi de lipsit de comuniunea catolică și de scos din Biserică pe ori cine s'ar fi abătut cât de puțin de la învățătura propusă de magisteriul autentic. Epifaniu, Augustin, Teodoret înșiră un număr mare de erese de pe timpul lor. Era Augustin observă, că se pot ivi alte feluri, și dacă ôre cine consimțesce și numai unuia din ele, prin acesta se separază deja de la unitatea catolică: *Nu tot, cel ce acestea (adecă eresele înșirate) nu le crede, în urmare trebuie să se privească deja și să se zică pe sine creștin catolic. Pot adecă să fie acum ori în viitoriu și alte erese, cari nu sint amintite în cartea acesta a noastră, și pe cari dacă le va finé ôre cine, nu va fi creștin catolic.*²⁾

Acest mijloc rînduit de Dumnezeu spre păzirea unității o urgită s. Pavel în epistola către Efesenii; acolo mai întâiu admoniează pre creștini, să pazescă cu mult zel concordia inimilor: *nevoiți-vă a păzi unirea spiritului întru legătura păcii*³⁾; și fiind că inimile nu pot fi în toate privințele una prin iubire, dacă mințile nu consimțesc în privința credinței, de aceea pretinde, ca toți să aibă aceeași credință: *Un Domn, o credință*; și anume una în chip așa de perfect, cât să fie eschis ori ce pericol de a greși: *Ca mai mult să nu fim prunci învăluindu-ne de tot vîntul învățaturii întru amăgitura oamenilor, întru vicieșug spre meșteșugirea înșelăciunii.* Și acesta zice el, că are să se observe nu numai până la un timp, ci până ce vom ajunge toți la unirea credinței, . . . la măsura vîrștii plinirii lui Christos. Înse ce temeiul a pus ôre Christos, pentru ca să se începă și păzescă o atare unitate? Acesta, că acela a dat pe unii Apostoli . . . pe alții păstori și dascăli, spre sevărșirea sfinților la lucrul slujbei, spre zidirea trupului lui Christos. De aceea din vechimea cea mai înaltă dascălii și Părinții s'au obișnuit a urma și a apăra regula acesta. Astfel scrie Origene: *Dar de câte ori (ereticii) se provocă la scrierile canonice, în cari tot creștinul consimte și crede, se par a zice: Etă în care e cuvintul adevărului. Dar noi nu avem să le credem lor, nici să părăsim tradiția primă și bisericăscă, nici să credem altmîntrea, fără*

numai cum am primit prin succesiunea Bisericii lui Dumnezeu.¹⁾ Era Ireneu: *Adevărata înțelepciune e învățătura Apostolilor . . . prin succesiunile episcopilor . . . care esplicare bogată a Scripturii a ajuns până la noi păzită fără de falsificare.*²⁾ Era Tertulian: *E deci constatat, că totă învățătura, care consună cu Biserica acelea apostolice mame și locașuri originale ale credinței, e adevărată, și fără îndoelă ține, ceea ce Biserica au primit de la Apostoli, Apostolii de la Christos, Christos de la Dumnezeu . . . . Trăim în comuniune cu Biserica apostolice, și că nimeni nu are altă învățatură, asta e dovada adevărului.*³⁾ Și Ilariu: (Christos învățând din corabie) *va să zică, că cei ce petrec afară de Biserică, nu pot să primescă nici o înțelegere a cuvintării dumnezeesci. Corabia e adecă un simbol al Bisericii: într'însa e depus și predical cuvintul vieții; aceștia, cari sint afară de ea și zac lângă ea ca nisce năsip neroditorii și nefolositorii, nu-l pot înțelege.*⁴⁾ Rufin laudă pe Gregoriu din Nazianz și pe Basiliu, că se cuprindeau numai cu volumurile dumnezeesci Scripturii și cercau înțelegerea lor nu din presupunerii proprii, ci din scrierile și auctoritatea celor vechi, cari, pe cum e constatat, și ei au primit din succesiunea apostolăscă regula înțelegerii.⁵⁾

Isus Christos, ceea ce se vede din cele ce am zis până aci, a instituit în Biserică un magisteriu viu, autentic și perpetuu, pe care l-a înzestrat cu putere neatîrnătoare, l-a întrarmat cu spiritul adevărului, l-a întărit cu minuni și a voit și a demandat în modul cel mai strict, ca perceptele învățaturii acestuia să se primescă întocmai ca și cum ar fi ale sale. — De câte ori se enunță deci prin cuvintul magisteriului, că punctul acesta ori acela se cuprinde în complexul învățaturii date de Dumnezeu, fiesce care trebuie să credă tare, că acel punct e adevărat; dacă ar fi ôre cur cu puțință, ca el să fie fals, ar urma — ceea ce e absurditatea cea mai vedită, — că însuși Dumnezeu ar fi în om auctorul rătăcirii: *Domne, dacă rătăcire, atunci tu ne-ai înșelat.*⁶⁾ După ce ast fel e delaturată ori ce causă îndoelii, cum ar puté ôre respinge ori cine vre unul din adevărurile acelea, fără ca să se arunce prin acesta în eresă evidentă, fără ca să se separeze de Biserică și de o dată să respingă întregă învățătura creștină? Ast fel e adecă natura credinței, că nimica nu se împotrivesce mai mult decât a crede acestea, ér acelea a le respinge. Biserica mărturisesce adecă despre credință, că e virtutea aceea supranaturală, cu care cu ajutorul și inspirarea grației lui Dumnezeu primim de adevărate cele descoperite de dînsul, nu pentru că am priceput în lumina minții naturale ade-

¹⁾ In Matth. Lib. IV. cap. 28. v. 20.

²⁾ II. Tim. 2, 1. 2.

³⁾ S. Clem. Rom. Epist. I. ad Corinth. cap. 42. 44.

⁴⁾ Epist. LXIX. ad magnum n. 1.

¹⁾ Auctor Tractatus de Fide Orthodoxa contra Arianos.

²⁾ S. Aug. De haeresibus n. 88.

³⁾ Ef. 4. 3 urr.

¹⁾ Vetus interpretatio commentariorum in Matth. n. 46.

²⁾ Contra Haereseos Lib. IV. cap. 33. n. 8.

³⁾ De praescript. cap. 21.

⁴⁾ Comment. in Matth. 13. n. 1.

⁵⁾ Hist. Eccl. Lib. II. cap. 9.

⁶⁾ Richardus a s. Victore De Trin. Lib. I. cap. 2.

verul intern al lucrurilor, ci pentru auctoritatea a însu-și Dumnezeu cel ce le-a descoperit, carele nu pôte nici să se înșele nici să înșele.¹⁾ Dacă ôre cine scie deci, că ôre ce e descoperit de Dumnezeu, și totuși nu o crede, acela nu crede preste tot nimic cu credință dumnezească. Ceea ce zice adecă Apostolul Iacob referitoriu la moralitate despre păcat, tot aceea trebuie să se zică și despre rătăcirea părerii în ale credinței: *Orî cine... va greși întru una, s'a făcut tuturor vinovat.*²⁾ Ba acesta trebuie să se zică cu mult mai virtos despre rătăcirea părerii. Căci numai în mod impropriu se pôte zice, că cel ce a comis un singur păcat, prin acesta a vătămât totă legea, de cum va nu va fi avut întru adevăr voința de a desprețui preste tot maiestatea lui Dumnezeu dătătorul legii. Din contră cel ce contrazice măcar și numai în un punct adevărilor primite de la Dumnezeu, acela în chipul cel mai adevărat a lăpădat de la sine totă credința, de ôre ce nu voesce, să recunoscă pe Dumnezeu, întru cât el e adevărul cel mai înalt și propriul îndemn al credinței: *În multe e cu mine, în puține nu e cu mine; dar în acestea puține, în cari nu e cu mine, nu-î folosesc cele multe, în cari e cu mine.*³⁾ Și acesta cu tot dreptul; căci cei ce scot din învățatura creștină numai cele ce le sînt pe plac, aceia se razimă pe judecata sa, eră nu pe credință; ei nici de cum nu robesc totă mintea spre ascultarea lui Christos.⁴⁾ ci ascultă mai virtos de sine însuși și de cât de Dumnezeu: *Cei ce în Evanghelie credeți, ceea ce voift, și nu credeți, eră ceea ce voift, credeți mai virtos vîuc de cât Evangheliei.*⁵⁾

Părinții în Conciliul Vatican n'au statorit deci nimica nouă, ci au urmat instituția dumnezească, învățatura veche și constantă a Bisericii și însă-și natura credinței, când au decretat: *Cu credință dumnezească și catolică sînt a se crede tôte acelea, cari se cuprind în cuvîntul scris al lui Dumnezeu și în tradiția lui Dumnezeu, și pe cari Biserica sa prin judecată solemnă sa prin magisteriul ordinar și universal le propune ca revelate de Dumnezeu.*⁶⁾ E deci limpede, că Dumnezeu voesce în Biserica sa întru tôte unitatea credinței, și e neîndoios, cum a demandat însu-și, să fie unitatea acesta, și prin ce mijloc are ea să se păzescă. De aceea fie Ne iertat, ca pe toți cei ce nu și-au propus a-și închide urechile înaintea adevărului, să-î agrăim cu cuvintele acestea ale lui Augustin: *Când vedem deci un ajutor așa de mare al lui Dumnezeu, un rezultat și fruct așa de mare, ôre putem-am îndoi, să intrăm în sînul Bisericii lui, carea după mărturisirea nîmului omenesc a primit de la Scaunul apostolic prin succesiunea episcopilor culmea auctorității, așa că în zădar latră în juru-î ereticii, pe cari i-a osîndit parte judecata popo-*

*rului însu-și, parte auctoritatea conciliilor, parte firea împunătoare a minunilor? A nu-î recunoscă întdietatea e întru adevăr sa și fărădelegea cea mai mare sa și aroganță periculoasă... Dacă la orî care sciință, fie orî cât de fără de preț și de ușoră, pentru ca ôre cine să o învețe, are lipsă de dascăl orî măiestru: ce va fi mai plin de sumeție îndrăsnită de cât a nu voi să înveți cărțile sacramentale dumnezeesci orî a voi să le osîndesci fără de a le cunoscă?*¹⁾

Acesta e așa dară fără îndoelă oficiul Bisericii, a păzi învățatura creștină și a o răspândi întrégă și necoruptă. Dar acesta încă nu e totul: ba nici măcar scopul, pentru care e înființată Biserica, nu se cuprinde în oficiul acesta. Isus Christos a voit, să se jertfescă pe sine pentru mîntuirea nîmului omenesc, și acestei intențiuni aveau să-î servescă și cele ce a învățat și cele ce a demandat; așa a dispus, ca și Bisericii adevărul învățaturii să-î fie un mijloc, cu care să sfințescă și să mîntuiescă pe ômenii. — Înse la un scop așa de mare și escelent nici de cum nu pôte să ducă singur numai credința; e de lipsă, să se cheme întru ajutor atât cultul dumnezeesc cel legitim și evlavios, care se cuprinde mai ales în jertfa dumnezească și în împărtășirea sacramentelor, cât și sfințenia legilor și disciplinei. — Acestea tôte trebuie deci să le aibă Biserica, fiind că ea continuă pentru tot de una oficiile Mîntuitorului; ea singură oferesce nîmului omenesc religiunea perfectă în totă privința, carea a voit el așa zicînd să o intrupeze într'insa; tot asemenea ea singură oferesce mijlocele acelea ale mîntuirii, cari au să le folosescă ômenii după sfatul ordinar al prevedinței.

Înse pe cum învățatura cerescă nici o dată nu a fost încredințată placului minții privaților, ci întru început a propus-o Isus, er apoi a fost încredințată în deosebî magisteriului aceluia, despre care am grăit: așa nici facultatea de a îndeplini și a împărtăși tainele dumnezeesci, pe cum nici puterea de a conduce și governa nu a dat-o Dumnezeu singuraticilor din poporul creștin, ci unora, pe cari i-a ales spre acesta. Numai la Apostoli și la legitimii lor următori se referesc acelea, cari le-a zis Isus Christos: *Mergeți în totă lumea, vestiți Evangelia... botezându-î pe ei... Acesta să o faceți întru amintirea mea... Căroră veți ierta păcatele, se vor ierta lor.* Tot asemenea numai Apostolilor și următorilor lor legitimi le-a demandat, să pască, adecă să guverneze cu putere pe toți creștinii, cari prin urmare au să li-se supună și să asculte de ei. Oficiile acestea ale apostoliei tôte le cuprinde în general Pavel în cuvintele: *Așa să ne socotescă pe noi omul ca pe nisce slugi ale lui Christos și ispravnicî ai tainelor lui Dumnezeu.*²⁾

De aceea a provocat Isus Christos pe toți ômenii, căți sînt și vor fi,

ca să-l urmeze ca pe conducătoriu și mîntuitoriu, nu numai deosebiți ca singuratici, ci și asociați și împreunați la olaltă cu fapte și cu inimile, ca din mulțime să se facă un popor însoțit prin legătura dreptului, unul prin unirea credinței, scopului și mijloecelor potrivite spre ajungerea scopului, supus uneia și aceleia-și puteri. El prin acesta dispunînd acestea în Biserica a ținut cont de pretensiunile naturii, carea spre ajungerea perfecțiunii, ce corîspunde naturii, duce pe ômenii de la sine la viață socială: pentru ca adecă în Biserica toți cei ce vor, ca prin adopțiune să fie fiii lui Dumnezeu, spre mîntuire să pôtă dobîndi și păzi perfecțiunea, ce se cuvine dignității lor. Biserica deci, ceea ce am amintit deja airia, e călăuza ômenilor la cele ceresci, și Dumnezeu i-a asignat oficiul, ca ea să se îngrijescă de cele, ce se referesc la religie, și să le statorescă, și să administreze liberă și neatîrnătoare după judecata sa societatea creștină. De aceea nu cunosc Biserica cum se cade, orî o hulesc, cei ce o învinuesc, că ea ar voi, să se amestece în afaceri de ale statului orî să usurpeze drepturile puterilor civile. Ba Dumnezeu așa a întocmit Biserica, cât ea să fie cea dintăiu și cea mai escelentă dintre tôte societățile: căci scopul, care-l urmăresce ea, e cu atât mai nobil de cât ceea ce urmăresc cele alalte societăți, cu cât grația dumnezească e mai pe sus de cât natura, cu cât bunurile neperitabile sînt mai pe sus de cât lucrurile trecătoare. — Așa dară Biserica e o societate dumnezească după originea sa, supranaturală după scopul se și după mijlocele, ce mai de aproape conduc la scop, omenescă, fiind că se compune din ômenii. Ea se numesce nu numai Casa lui Dumnezeu, Cetate pusă de-asupra muntelui, la care au să se adune tôte nîmurile, ci și Starul, în fruntea căruia e un păstoriu, și în care au să se adăpostescă tôte oile lui Christos, ba Împărăție, carea a sculat-o Dumnezeu, și care va sta în veci, în sfârșit Trup al lui Christos, adevărat că mistic, dar totuși viu și bine alcătuit și compus din multe mădulări, cari nu au aceea-și lucrare, dar se țin de olaltă împreunate guvernându-le și conducându-le capul. Înse societate de ômenii adevărată și perfectă nu se pôte cugeta, fără ca să o cârmuiescă ôre care putere supremă. Isus Christos a trebuit deci să pună în fruntea Bisericii o iurisdicție supremă, căreia mulțimea creștinilor să-î fie ascultătoare și supusă. De aceea pe cum la unitatea Bisericii, întru cât e o cetă de credincioși, se recere în mod necesar unitatea credinței, așa întru cât e o societate întemeiată de Dumnezeu, se recere după drept dumnezeesc unitatea guvernării, carea să efeptuiescă și să susțină unitatea comuniunii: *Eră unitatea Bisericii se manifestază în două puncte: anume în împreunarea împreunată a membrilor Bisericii sa în comunune, și apoi în subordonarea tuturor membrilor Bisericii sub un cap.*¹⁾ De aci se pôte înțelege, că ômenii se abat de

1) Conc. Vat. sess. III. cap. 3.

2) Iac. 2,10.

3) G. Aug. In ps. 54. n. 19.

4) S. Aug. Contra Faustum Manichaeum Lib. XVII. cap. 3.

5) II. Cor. 10,5.

6) Sess. III. cap. 3.

1) S. Aug. De utilitate credendi cap. 17. n. 35.

2) I Cor. 4, 1.

1) S. Thomas 2, 2, q. 39, a. 1.

la unitatea Bisericii nu numai prin eresă, ci și prin schismă: *Între eresă și schismă după părerea comună e deosebirea aceea, că ereză se ține de o dogmă falsă, érá schisma se separéză de la Biserică pentru răsvrătire asupra puterii episcopesci.*¹⁾ Cu aceste consună și părerea lui Ioan Chrisostom: *Spun și declar, că a sfășia Biserica nu e rău mai mic de cât a căde în eresă.*²⁾ De aceea pe cum nu pôte să fie bună nici o eresă, în tocmai așa nu este nici o schismă, carea să se pótă paré a fi făcută pe basa dreptului: *Nu este ceva mai mare de cât sacrilegiul schismeî, . . . spre a sfășia unitatea nu există nici o necesitate dréptă.*³⁾

Érá care și de ce fel e puterea acésta supremă, de care aũ să asculte toți creștinii, putem constata érá numai așa, dacă ne vom câștiga cunoștința deplină a voinței lui Christos. Nu suferé îndoelă, că Christos e împérat în veci, și că el și nevedút nu încetéză din ceriũ în veci a cârmui și pázi împéráția sa; dar fiind că el a voit, ca ea să fie vizibilă, de aceea a trebuit să designeze pe óre cine, care să-i țină locul aci pe pământ, după ce se va fi întors în ceriũ: *Cel ce zice, că Christos e singurul cap și singurul păstoriũ, pe cum e el și singurul mire al uniceî Bisericeî, acela nu răspunde în chip îndestulitoriũ. Căci e vedút, că însu-și Christos e, cel ce se-vârșesce sacramentele bisericesci: căci însu-și e, cel ce botéză, însu-și cel ce irtă pécatele, însu-și e preotul adevérat, care s'a jertfit pe sine pe altariul cruciî, și cu a cărui virtute se consacră zilnic pe altariũ trupul lui; și totuși, fiind că nu are să fie după trup de față cu toți credincioșii, a ales ministri, prin cari să împártășescă credincioșilor cele amintite, pe cum s'a zis mai la deal (cap. 74). Așa dară din aceea-și causă, că voia să lipsescă Biserica de ființa sa de față cea după trup, a trebuit să încredințeze pe óre cine, care în locul lui să pórte grijea Bisericeî universale. Asta e causa, pentru care a zis lui Petru mai înainte de înáltare: *Pasce oile mele.*⁴⁾ Isus Christos a pus deci pe Petru de cârmuitoriũ suprem al Bisericeî și a dispus, ca acest oficiũ, care l-a instituit pentru tot de una spre binele comun, să trecă în mod ereditar la succesori, în cari însu-și Petru în privința auctorității are să trăescă în perpetuũ. Întru adevér fericitului Petru, și altuia niménuî, i-a dat promisiunea aceea mărétă: *Tu ești Petru, și pe acésta pétra voia zidi Biserica mea.*⁵⁾ — *Cătră Petru a grăit Domnul: cătră unul, pentru ca să întemeieze pe unul unitatea.*⁶⁾ — *Fără de a promite adevă vre o altă cuvintare . . . numesce cu numele atât pe tatăl lui, cât**

*și pe el însu-și (fericit ești, Simone Varioana), și nu suferé, ca el să se mai numescă Simon, însușindu-și-l în virtutea puterii sale deja atunci ca pe al său, ci în aseménare coréspundétóre îl numesce Petru de la pétra, pentru că pe acésta pétra voia să zidescă Biserica sa.*¹⁾ Din profetia acésta se vede limpede, că după voința și mandatul lui Dumnezeu Biserica e aședată pe fericitul Petru, ca și casa pe temeiu. Dar natura și puterea proprie a temeiuului constă în aceea, ca prin cimentarea diferitelor părți să țină la olaltă zidirea, apoi ca să servescă lucrării de legătură de lipsă pentru siguranța și tãrie, care dacă s'ar lua, s'ar surpa întrégă clădirea. Petru are deci să susțină și să păzescă Biserica împreunată și solidă prin o legătură indissolubilă. Ér un oficiũ așa de mare cum ar puté el să implinescă fără de puterea de a demanda, de a opri, de a judeca, care putere în sens adevérat și propriũ se zice *iurisdicție*? Întru adevér numai prin putere de iurisdicție se susțin statele și comunitățile publice. Singurul principat de onóre și puterea aceea subțirică de a sfătui și admonia, carea se zice *directiune*, nu pot să folosescă mult societății ómenilor nici spre susținerea unității nici spre a tãriei. Érá puterea aceea deplină, de care grăim, o declară și întãresc cuvintele: *Și porțile iadului nu o vor învinge pe ea. — Pe care? Óre pétra, pe care Christos zidesce Biserica? Ori dóră Biserica? Espresia e adevă cu două sensuri: ori dóră e unul și acela-și lucru pétra și Biserica? Asta pare-mi-se e sensul adevérat, căci nici pétra, pe care Christos zidesce Biserica, nici Biserica nu o vor învinge porțile iadului.*²⁾ Sensul acestor cuvinte dumnezeesci e acesta: ori ce forță, ori ce uneltiri vor folosi inimiciũ vedúți și nevedúți, nici o dată nu va fi, ca Biserica spriginită de Petru să fie învinsă ori să péré în ori ce chip: *Érá Biserica fiind clădirea lui Christos, cel ce întelepțesce a zidit „casa sa pe pétra“, nu pôte să fie cuprinsă de porțile iadului, cari pot să învingă pe ori care om, care va fi petrecénd a fară de pétra și de Biserica, dar față cu acésta nu aũ nici o putere.*³⁾ Dumnezeu a încredințat Biserica sa lui Petru pentru aceea, pentru ca să o susțină întrégă ca un păzitoriũ neinvins. De aceea l-a înzestrat cu puterea de lipsă: căci spre a pázi o societate ómenescă în realitate și cu efect, e de lipsă, ca cel ce o păzesce, să fie înzestrat cu dreptul de a împéráti. A fară de aceea a mai adaus Isus: *Și voia da fie cheile împéráției ceriurilor.* E evident, că el continuă a grăi despre Biserica aceea, pe carea cu ceva mai înainte o numise a sa, și pe carea a zis, că va să o așede pe Petru ca pe temeiu. Biserica are aseménare esprimată nu numai cu o clădire, ci și cu o împéráție: de altmintrea știut este, că cheile sînt un

simbol obiécniut al împéráției. De aceea când Isus promite, că va da lui Petru cheile împéráției ceriurilor, atunci promite, că-i va da putere și drept preste Biserica: *Fiul a comis acestuia (lui Petru), să răspândescă preste totă fața pământului cunoștința Tatălui și a sa, și i-a dat lui, omului muritoriũ, totă puterea în ceriũ prin aceea, că a dat aceluia cheile, care estinde Biserica preste totă fața pământului și a dovedit-o mai firmă decât ceriurile.*¹⁾ Cu acestea consună și cuvintele cele alalte: *Ori ce vei lega pe pământ, va fi legat și în ceriuri, și ori ce vei deslega pe pământ, va fi deslegat și în ceriuri.* Espresia tropică a lega și a deslega însamná dreptul de a aduce legi, pe cum și de a judeca și de a pedepsi. Érá puterea acésta se zice, că va avé o estensiune și virtute așa de mare, cât tóte decretetele ei le va aproba Dumnezeu. Ea e deci cea mai înaltă și de tot neatfirtóre, ea aci pe pământ nu are alta, care să-i fie superioră, și cuprinde Biserica întrégă și tóte cele ce sînt încredințate Bisericeî.

Promisia asta s'a implinit atunci, când Christos Domnul după înviarea sa a întrebat pe Petru de trei ori, dacă-l iubescé mai mult de cât cei alaltii, și i-a zis apoi în formă de mandat: *Pasce mieluseiî mei, . . . pasce oile mele*²⁾ Adevă pe toți, cei ce vor fi în staulul lui, pe toți îi încredințéză acestuia asemenea unui păstoriũ: *Domnul nu se îndoesce, el întrebă, nu pentru ca să învețe, ci pentru ca să spună, pe care înáltându-l în ceriul iubirii sale îl lasă noué de locșinétoriũ . . . Și pentru că singur din toți mărturisescé, de aceea se preferescé tuturor . . . pentru ca pe cei ce sînt mai depliniți, să-i guverneze mai deplinit.*³⁾ Érá oficiile și datorințele păstoriului sînt, ca să fie conducétoriul turmei, să o nutrescă cu pășune sănătósă, să o ferescă de pericole, să o scutescă de aleșuirii, să o apere împotriva forței: pe scurt, să o conducă și cârmuescă.

Și fiind că creștinii toți aũ să fie împreunați prin unirea credinței neschimbate, de aceea Christos Domnul prin puterea rugăciunii sale a dobândit lui Petru și aceea, ca în deprinderea puterii nici o dată să nu cădă de la credință: *Érá eũ m'am rugat pentru tine, să nu scădă credința ta.*⁴⁾ A fară de aceea i-a demandat, ca de câte ori o vor cere împrejurările timpului, el să împártășescă fraților lumina și tãria sufletului: *Intãresce pe frații tãi.*⁵⁾ Pe cel ce l-a ales deci, să fie temeiu Bisericeî, pe acela l-a voit, să fie și spriginul credinței: *Óre aceluia, cărui a auctoritatea sa i-a dat împéráția, óre aceluia nu i-a putut întãri credința, aceluia, pe care l-a designat de temeiu al Bisericeî, când l-a numit pétra?*⁶⁾ De aceea Isus a voit,

¹⁾ S. Hieronymus, Commentar. in Epist. ad Titum cap. 3. v. 10.11.

²⁾ Hom. XI in Epist. ad. Eph. n. 5.

³⁾ S. Aug., Contra epistoliam Parmeniani Lib. II. cap. 11. n. 25.

⁴⁾ S. Thomas, Contra gentiles Lib. IV. cap. 76.

⁵⁾ Mat. 16, 18.

⁶⁾ S. Pacianus, Ad Sempronium ep. III. n. 11.

¹⁾ S. Cyrilius Alexandrinus, In Evang. Ioan. Lib. II. in cap. 1. v. 42.

²⁾ Origenes, Comment. in Matth. tom. XII. n. 11.

³⁾ Orig. l. c.

¹⁾ S. Joannes Chrysostomus, Hom. LIV in Matth. n. 2.

²⁾ Io. 21, 16, 17.

³⁾ S. Ambrosius, Exposit in Evang. sec. Lucan Lib. X. n. 175. 176.

⁴⁾ Luc. 22, 32.

⁵⁾ Luc. l. c.

⁶⁾ S. Ambrosius. De Fide Lib. IV n. 56.

ca unele numiri, unele expresiuni de lucruri mari, cari îi compet lui în virtutea puterii sale, să le aibă comune cu Petru împărtășindu-i-le ¹⁾, pentru ca astfel din comuniunea titurilor să apară comuniunea puterii. Așa el, care e pētra cea din unghiū, intru carele totă zidirea, ce se alcătuesce, cresce intru Biserica sfintă în Domnul ²⁾, pune pe Petru asemenea unei petri, pe care să se întemeieze Biserica. Când i-s'a zis „ești pētră“, cu numirea acēstu a fost onorat foarte. Dar de și e pētră, totuși nu e pētră ca Christos, ci e pētră ca Petru. Căci Christos după esența sa e pētra neclătită; eră Petru e acēsta prin pētră (Christos). Isus împărtășește adecă dignitățile sale, dar nu desecă . . . . El e preot și face preoți . . . e pētră și face pētră. ³⁾ Christos împēratul Bisericii, carele are cheea lui David, cel ce deschide, și nime nu inchide, și cel ce inchide, și nime nu deschide ⁴⁾, dând lui Petru cheile îl declară principe al împērației creștine. Asemenea păstoriul cel mai înalt, carele se numesce însu-și pe sine păstoriul cel bun ⁵⁾, pune pe Petru păstoriū mieluseilor și oilor sale: Pasce mieluseii, pasce oile. De aceea zice Chrisostom: El escelază între Apostoli, și e gura învățăcelilor și capul cetei aceleia . . . . De o dată arētându-și că de aci încolo să aibă incredere, cu și cum ar fi stērsă lăpădurea, îl incredințeză prefectura preste frați . . . . Îi zice înse: De mă iubesci, fi mai mare preste frați. ⁶⁾ În sfârșit cel ce întăresce intru tot cuvintul și fapta bună ⁷⁾, a demandat lui Petru, să întărescă pe frați săi. De aceea cu drept cuvint zice Leo M.: Din întregă lumea se alege unul Petru, ca să fie pus mai mare preste toate nemurile chemate și preste toți Apostoli și preste toți părinții Bisericii, așa că de și în poporul lui Dumnezeu sînt mulți preoți și mulți păstori, în înțeles propriu totuși, să cărmuescă Petru pe toți aceia pe cari în rindul cel dintăiū îi cărmuesce Christos. ⁸⁾ Tot asemenea scrie și Gregoriū M. cătră împēratul Mauritiū: Toți, cei ce cunosc Evangelia, sciū, că prin cuvintul Domnului s'a incredințat sfintului Petru corifeului tuturor Apostolilor grijea de întregă Biserica . . . . Etă a primit cheile împērației ceresci, i-se dă puterea de a lega și deslega, și i-se incredințeză grijea și principatul Bisericii întregi ⁹⁾.

Fiind că deci primatul acesta ca principiu al unității și temeiū al existenței perpetue se cuprinde ca o parte de frunte în constituția Bisericii, nici de cum nu a avut să înceteze cu fericitul Petru, ci a avut să trecă drept moștenire la următorii lui de la unul la

altul: Rămâne deci dispoziția adevărului, și fericitul Petru trăind în tăria aceea de pētră, care a primit-o, nu lasă din mână cărma Bisericii, ce i-s'a incredințat. ¹⁾ De aceea Pontificii, cei ce urmăză lui Petru în episcopia romană, primesc din drept dumnezeesc puterea supremă în Biserica. Definim, că sfintul Scaun Apostolic și Pontificele Roman au primatul preste întregă lumea, și că însu-și Pontificele Roman e următorul fericitului Petru, principelū Apostolilor, și adevăratul locințoriū al lui Christos și capul Bisericii întregi, și părintele și învățătorul tuturor creștinilor, și că Domnul nostru Isus Christos i-a dat lui în fericitul Petru deplina putere de a pasce, conduce și cărmui Biserica universală; pe cum se cuprinde și în actele conciliilor icumenice și în sfintele canōne. ²⁾ Asemenea și conciliul al IV-lea din Lateran: Biserica Romană . . . în virtutea dispoziției Domnului are preste toate cele alalte principatul puterii ordinare, fiind că e mama și învățătoarea tuturor credincioșilor lui Christos. Premersese consensul anticității, carea fără de a se îndoi vre o dată a ținut și venerat pe episcopii romani tot de una ca pe următorii legitimi ai fericitului Petru. Cine să nu scie, câte și cât de limpedi sînt mărturisirile acelea ale sfinților părinți, cari dovedesc acela-și lucru? Forte escelentă e mărturisirea aceea a lui Ireneū, care tractând despre Biserica română zice: Căci cu Biserica acēsta din cauza principatului ei mai înalt trebuie să consune întregă Biserica. ³⁾ Tot asemenea susține Ciprian despre Biserica romană, că ea e rădăcina și sinul de mamă al Bisericii catolice. ⁴⁾ Catedra lui Petru și Biserica cea mai de frunte, de unde a isvorit unitatea preoțescă. ⁵⁾ O numesce catedrala lui Petru, de ore ce intr'insa sede următorul lui Petru; Biserica cea mai de frunte pentru primatul, care s'a dat lui Petru însu-și și legitimirilor următorii ai lui; de unde a isvorit unitatea, fiind că în republica creștină cauza eficientă a unității e Biserica romană. De aceea agrăesce Ieronim pe Damas cu cuvintele acestea: Grăesc cu următorul pescariului și cu învățăcelul crucii . . . Sînt însoțit Sfinției tale, adecă Scaunului lui Petru. Pe pētra acēstu sciū, că e zidită Biserica. ⁶⁾ Solemne sînt cuvintele, cu cari zice, că omul catolic se pōte cunoșce de pe unirea lui cu scaunul roman al lui Petru: De e unit ore cine cu Scaunul lui Petru, atunci e omul meu. ⁷⁾ Tot asemenea mărturisesce limpede Augustin, că în Biserica romană tot de una a existat principatul scaunului Apostolic, ⁸⁾ și negă, că ar fi catolic, ori cine nu ar consimți cu credința română: Nimeni nu te crede, că păzesci cre-

dința catolică, dacă învești, că nu are să se păzescă credința romană. ¹⁾ Asemenea Ciprian: A trăi în uniune cu Corneliū, adecă a trăi în uniune cu Biserica catolică. ²⁾ Tot asemenea învață și abatele Maxim, că semnul adevăratei credințe, a adevăratei comuniuni e a fi supus Pontificelui roman: Așa dară cel ce vre să nu fie și să nu se numescă eretic, acela nu are să dea acestuia sau aceluia samă . . . Grăbescă mai înainte de toți a da samă scaunului roman. Dacă va fi dat acestuia samă, de-a rindul toți de pretutîndea îl vor privi de evlavios și ortodox. Căci numai în zădar grăesce, cel ce va să convingă pe semenți de ai mei, și nu dă samă preafericitului Papă al preasfintei Bisericii a romanilor și nu se provocă la el. Causa acestui lucru după zisa lui se cuprinde în aceea, că el de la însu-și Cuvintul intrupat al lui Dumnezeu, dar și de la toate sfintele sinode, pe cum spun sfintele canōne și hotăriri, a primit și are intru toate și preste toate împērația, auctoritatea și puterea de a lega și deslega preste toate sfintele Biserici ale lui Dumnezeu, cari sînt pe întregă fața pămîntului. Când legă adecă și deslegă, asemenea face în ceriū și Cuvintul, care împērătesce preste puterile ceresci. ⁴⁾ Ceea ce se cuprindea deci în credința creștină, ceea ce nu un neam, ori un veac, ci toate vécurile, și Rēsăritul întocmai ca și Apusul s'aū obicinuit a recunōsce și a păzi, aceea o reamintesce în sinodul din Efes preotul Filip, legatul Pontificelui, fără ca să-i contrazică ore cine: Nimeni nu se îndoesce, ba e cunoscut tuturor vécurilor, că sfintul și preafericitul Petru, corifeul și capul Apostolilor, și stîlpul credinței și temeiul Bisericii catolice, a primit de la Domnul nostru Isus Christos mântuitoriul și rēscumpēratoriul nēmului omenesc cheile împērației, și i-s'a dat puterea de a deslega și lega pēcatele, care până la timpul de față și tot de una trăesce și deprinde puterea judecătorească în următorii săi. ⁴⁾ Toți cunosc și sentența conciliului din Chalcedon despre acela-și lucru: Petru a grăit prin Leo. ⁵⁾ Și asemenea unū rēsUNET și asemenea unei icōne a acestor cuvinte ni se întășeză cuvintele acestea ale conciliului al III-lea din Constantinopol: Împreună cu noi s'a luptat cel mai de frunte corifeū al Apostolilor, cari am avut de spriginitoriū pe imitatoriul și următorul lui în Scaun . . . se părea a fi numai hărtie și negrêd, dar prin Agaton a grăit Petru. ⁶⁾ În formula mărturisirii catolice, care a concipiat-o și a propus-o la începutul vécului al șeselea Hormisda și aū subscris-o atât împēratul Iustinian, cât și patriarhii Epifaniū, Ioan și Mena, se cuprinde în cuvinte puternice declararea: Nu se pot trece cuvintele, cari le-a zis Domnul nostru Isus Christos: „Tu ești

¹⁾ S. Leo M., Sermo IV. cap. 2.

²⁾ Efes. 2, 21.

³⁾ Hom. de Poenitentia n. 4. in appendice opp. S. Basilii.

⁴⁾ Apoc. 3, 7.

⁵⁾ Io. 10, 11.

⁶⁾ Hom. LXXXIII. in Ioan. n. 1.

⁷⁾ II Tes. 2, 16.

⁸⁾ Sermo IV. cap. 2.

⁹⁾ Epistolarum Lib. V. epist. 20.

¹⁾ S. Leo, Sermo III. cap. 3.

²⁾ Conciliul de Florența.

³⁾ Contra haereses Lib. III. cap. 3. n. 2.

⁴⁾ Ep. XLVIII ad Cornelium n. 3.

⁵⁾ Ep. LIX. ad eumd. n. 14.

⁶⁾ Ep. XV. ad Damasum n. 2.

⁷⁾ Ep. XVI. ad eumd. n. 2.

⁸⁾ Ep. XLIII. n. 7.

¹⁾ Sermo CXX. n. 13.

²⁾ Ep. LV. n. 1.

³⁾ Actio XVIII.

⁴⁾ Defloratio ex epistola ad Petrum illustrem.

⁵⁾ Actio III.

⁶⁾ Actio II.

Petru, și pe această pîtră voi zidi biserica mea“... Ceea ce s'a zis aci, aceea se probază prin fapte, căci în Scaunul Apostolic tot de una s'a păzit nepetată religia catolică.¹⁾ Nu vom să cercăm aci toate mărturisirile, dar totuși vom să amintim formula de credință, carea a mărturisit-o Michail Paleologul în conciliul al II-lea din Lyon: *Însă și Biserica sfîntă romană are primatul și principatul suprem și deplin preste întregă Biserica catolică, și ea recunoște după adevăr și întru umilință, că l-a primit cu putere deplină de la Domnul prin fericitul Petru, principele său culmea Apostolilor, a cărui următoriu e Pontifcele roman. Și pe cum mai pe sus de cele alalte e datore, să apere adevărul credinței, așa trebuie să se definască prin judecata ei și cestimile, cari se vor fi născut cu privire la credință.*²⁾

Puterea lui Petru și a următorilor lui e cea mai mare și mai înaltă; dar pentru aceea să nu se credă, că ea ar fi singură. Căci cel ce a pus pe Petru temelii al Bisericii, acela și a ales . . . doi spre zece, pe cari și apostoli i-a chemat.³⁾ Pe cum e de lipsă, ca auctoritatea lui Petru să rămână perpetuă în Pontifcele roman, așa și Episcopii, fiind că sînt următorii Apostolilor, primesc întru moștenire puterea ordinară a acestora așa, că tagma episcopilor se ține în mod necesar de constituția esențială a Bisericii. Dar de și auctoritatea lor nu e nici deplină nici universală și nici supremă, ei totuși nu au să se privească de locuințorii ai Pontificilor romani, căci ei au puterea lor proprie și se zic în modul cel mai adevărat mai marii ordinară ai popo- rilor, pe cari le guvernază.

Înse fiind că următoriu al lui Petru e unul, era ai Apostolilor sînt mulți, se cade a sci, cari sînt după constituția dumnezească raporturile dintre aceștia și acela. — Cel dintăiu va fi deci necesitatea vedită și neîndoiosă a unirii episcopilor cu cel ce e următoriu lui Petru; căci dacă s'ar deslega legătura această, atunci s'ar desbina și împrăstia și însăși mulțimea creștinilor așa, cât nici de cum nu s'ar mai pute compune un trup și o turmă: *Binele Bisericii atîrnă dela dignitatea preotului suprem, căruia dacă nu i-se dă o putere esențială și eminentă preste toți, atunci se fac atâtea schisme, câți preoți.*⁴⁾ De aceea e bine, să se noteze acesta: că nimica nu s'a conferit Apostolilor în deosebă de Petru, mai multe din contră lui Petru singur și în deosebă de Apostoli. Într'o esplicare a cuvintelor lui Christos (Ioan 21, 15) întrebă Ioan Chrisostom: *Pentru ce întrebă ore Christos despre acestea pe Petru trecînd pe cei alalți? Și răspunde: El a fost cel mai de frunte între Apostoli, și gura învăță-*

*ceilor, și capul cetei aceleia.*¹⁾ De aceea el singur a fost pus de Christos temelii al Bisericii, lui i-s'a dat puterea de a lega și de a deslega, lui singur i-s'a dat puterea de a pasce. Din contră ori ce auctoritate și oficiu au primit Apostolii, acelea le-au primit dimpreună cu Petru: *A fost o grație dumnezească, dacă a voit, ca cei alalți principii să aibă ore ce în comun cu el, dar toate cele ce le-a împărțit, toate li-le-a dat numai printr'insul.*²⁾ Așa, că pe cînd multe a primit singur, pe atunci nimica nu a trecut la vre unul, fără ca și el să se împărțescă.³⁾ De aci se înțelege limpede, că episcopii își perd dreptul și puterea de a governa, dacă sciînd se separază de la Petru ori de la următoriu lui. Căci ei prin separare se frîng din temelii, pe care trebuie să se așeze întregă clădirea; așa dară sînt eschiși din clădire, și din aceeași cauză sînt separați din staulul acela, al cărui povățuitoriu e păstoriul suprem, și sînt esilați din împărăția, a cărei chei Dumnezeu le-a dat lui Petru singur.

Din acestea cunoștem era planul și scopul ceresc al lui Dumnezeu, după care a constituit republica creștină. Dumnezeescul întemeiătoriu a voit anume, ca Biserica să fie una în credință, în guvernare și în comuniune, și de aceea a ales pe Petru și pe următorii acestuia, ca ei să fie isvorul și așa zicînd centrul unității. De aceea zice Ciprian: *Dovedirea pentru credință e ușoră, dacă totul se va reduce la un scurt adevăr. Domnul zice lui Petru: „Ea zic fie, că tu ești Petru . . .“ Pe unul zidesce Biserica. Și de și după înviarea sa dă tuturor Apostolilor putere egală și zice: „Pe cum m'a trimis pe mine Tatăl . . .“ totuși pentru ca să manifesteze unitatea, a dispus în virtutea auctorității sale, ca originea aceleia-și unității să se începă de la unul.*⁴⁾ Era Optat din Mileve: *Tu nu poți nega, că scii, cum în cetatea Romei s'a conferit mai întăiu lui Petru Scaunul episcopesc, în care a ședut Petru ca cap al tuturor Apostolilor, de unde a și primit numele Chifa; în acest un Scaun aveau să păzescă toți unitatea, ca nu cum va cei alalți Apostoli să apere pe sama sa scaune singuratice, pe cum ar fi deja schismatic și păcătoș, care în contra aceluși un Scaun ar ridica altul.*⁵⁾ De aci a urmat părerea aceea a lui Ciprian, că atât ereză cât și schisma își au originea și se nasc din aceea, că se denegă puterii supreme ascultarea datorită: *Căci nu de airia își au erezile originea și s'au născut schisme, fără de acolo, că nu se dă ascultare preotului lui Dumnezeu, și că își închipuesc, că în Biserica pot fi în același timp mai mulți de cât un preot și în același timp mai mulți de cât un judecătoriu.*⁶⁾ Așa dară numai cel

ce e unit cu Petru, numai acela poate să aibă parte în auctoritate, pentru că e absurdă părerea, că cel ce e a fără de Biserica, ar pute să fie mai mare preste Biserica. Din această cauză certa Optat din Mileve pe Donatiști ast fel: *In contra acestor porți (ale iadului), pe cum cetim, a primit cheile mîntuirii Petru, adecă principele nostru, căruia i-a zis Christos: „Voi da fie cheile împărăției ceriurilor, și porțile iadului nu o vor învinge pe ea.“ Cum putești așa dar usurpa pe sama voastră cheile împărăției ceriurilor voi, cari v'eu luptați împotriva scaunului lui Petru?)*

Dar tagma episcopilor atunci se va pute crede împreună cu Petru cum se cade așa, pe cum a dispus Christos, dacă va fi supusă lui Petru și va asculta de el; altmintea se va descompune în mod necesar în o mulțime confuză și neordinată. Pentru a păzi unitatea credinței și comuniunii nu e de ajuns precelinta de onore și ore care purtare de grije, ci spre acesta e absolut de lipsă o auctoritate adevărată și supremă, de care să asculte comunitatea întregă. Căci ce a intenționat Fiul lui Dumnezeu, cînd a promis lui Petru *unui* cheile împărăției ceriurilor? *Usul de vorbire al sfintei Scripturi și sentența unanimă a Părinților nu ne lasă, să ne îndoim despre aceea, ca espresia cheile în locul acela însămnă culmea puterii. În nici un alt chip nu se poate altmintea esplica, ce a primit Petru în deosebă, și ce Apostolii împreună cu Petru. Dacă puterea de a lega, de a deslega și de a pasce produce în episcopii, în următorii Apostolilor aceea, că fiesce care guvernază cu adevărată putere poporul său, același lucru trebuie să producă aceeași putere în acela, căruia i-s'a dat de la Dumnezeu oficiul de a pasce mieluseii și oile: Nu numai păstoriu, ci păstoriu al păstorilor l-a pus (Christos pe Petru); Petru pasce deci mieluseii, pasce și oile, pasce pe fii, pasce și mamele, pasce pe supuși, pasce și pe prelați, căci a fară de mieluseii și de oi nu este nimica în Biserica.*⁷⁾ De aceea cei vechi dau fericitului Petru numiri speciale, cari spun limpede, că el e pus pe trepta cea mai înaltă a dignității și puterii. Așa îl numesc principele cetei învățăcelilor, principele sfîntilor Apostoli, corifeul acelei cete, gura tuturor Apostolilor, capul familiei aceleia, mare marele lumii întregi, cel dintăiu între Apostoli, stîlpul Bisericii. Acestea toate pare a le cuprinde Bernard în cuvintele acestea îndreptate către Papa Eugeniu: *Cine ești tu? Preotul cel mare, pontifcele suprem. Tu ești principele episcopilor, tu ești moștenitoriu Apostolilor . . . Tu ești, căruia i-s'au dat cheile, căruia i-s'au încredințat oile. Adevărat că sînt și alți portari ai ceriului și păstori ai turmelor; dar tu ești toate acestea cu atât mai glorios, cu cât ai moștenit aceste două numiri în chip mai eminent de cât cei alalți. Celor*

¹⁾ Post epistolam XXVI. ad omnes episc. Hispan. n. 4.

²⁾ Actio IV.

³⁾ Luc. 6, 13.

⁴⁾ S. Hieronymus, Dialog. contra Luciferianos n. 9.

¹⁾ Hom. LXXXVIII. in Ioan. n. 1.

²⁾ S. Leo M., Sermo IV. cap. 2.

³⁾ S. Leo I. c.

⁴⁾ De unit. Eccl. n. 4.

⁵⁾ De schism. Donat. Lib. II.

⁶⁾ Ep. XII. ad Cornelium n. 5.

¹⁾ Lib. II. n. 4, 5.

²⁾ S. Brunonis episcopi Signiensis, Comment. in Ioan. part. III. cap. 21. n. 55.

... încă li-s'au asigurat turme, fiesc
câte una, dar fie și-s'au incre-
dintat toate, unuia una, și tu ești pă-
storul nu numai al oilor, ci și al pă-
storilor, tu unul ești păstorul tuturor.
Întrebi, de unde o voiă dovedi acesta.
Din cuvântul Domnului. Căruia, nu zic
din episcopi, ei și din Apostoli, i-s'au
credintat toate oile așa de absolut și așa
de fără deosebire? De mă iubesci, Petre,
pășce oile mele. Cări oi? Dădă poporile
acestei ori acelei cetăți ori pe ale unei
împărății anumite? Oile mele, a zis.
Cine nu vede, că i-s'au asigurat nu unele,
ci toate? Nu se țeă nimic a fără, unde
nu se distinge nimic.¹⁾

E apoi în contra adevărului și se
împotrivesc învederat constituției dum-
nezeesci, că dreptul ar pretinde, ca
jurisdicției Pontificilor romani să-i fie
supuși singuraticii episcopi, dar nu ar
pretinde dreptul, ca ei toți împreună
să-i fie supuși. Causa întregă și scopul
întreg al temeiului se cuprinde adecă în
aceea, ca el să păzescă unitatea și stabili-
tatea mai virtos zidirii întregi, de cât sin-
guraticelor părți ale ei. Eră în cestia,
despre care grăim, acesta va fi mult
mai adevărat, căci Christos a voit, ca
tăria fundamentului să producă aceea,
ca porțile Iadului să nu învingă Biserica.
Eră toți recunosc, că promisia acesta
are să se înțelegă despre Biserica întregă,
eră nu despre singuraticile părți ale ei,
pe cari dă năvala Iadului le pōte în-
vinge, er pe unele în casuri singuratic
le-a și învins. Apoi cel ce e pus preste
turma întregă, acela trebuie să aibă îm-
părăția nu numai preste oile împraști-
ate, ci și preste cele adunate în mulțime.
Ori dă totalitatea oilor are să căr-
muască și să conducă pe păstorul său?
Ori dă următorii Apostolilor împreună
într'una sînt temeiul, pe care să se ra-
zime următorii lui Petru, pentru ca să
dobîndescă firmitate? Sigur cel ce are
cheile împărăției, acela are drept și putere
nu numai preste provinciile singuratic,
ci preste toate la oaltă; și în ce chip
episcopii, fiesc care în ținutul său, au
putere adevărată nu numai preste fiesc
care singuratic, ci și preste comunitate,
în tocmai așa și Pontificilor romani, a
cărora putere cuprinde întregă republica
creștină, le sînt supuse toate părțile ei,
chiar și împreunate într'una, și ele ascultă
de puterea lor. Pe cum s'a zis deja,
Christos Domnul a dispus, ca Petru și
următorii lui să fie locținătorii lui și să
deprindă în Biserica aceeași putere, pe
carea a deprins-o el în viața sa cea mur-
tore. Dă se pōte susține, că colegiul
Apostolilor a avut auctoritate mai mare
de cât învățatoriul lui?

Eră puterea acesta preste însuși co-
legiul episcopilor, despre care am tractat,
și carea sfînta Scriptură o enunță atât
de limpede, Biserica în nici un timp nu
a încetat a o recunoște și mărturisi. De
mărturisirile de felul acesta se țin de-
clarările conciliilor: *Cetîm, că Pontificele
roman a rostit sentențe asupra episcopilor*

tuturor Bisericilor; dară nu cetîm nicăiri,
că ore cine ar fi rostit sentență asupra
lui.¹⁾ Causa acestui fapt e, că mai mare
de cât auctoritatea Scaunului Apostolic nu
este nici una.²⁾ De aceea zice Gelasiu
despre decretul conciliilor: *Pe cum nu
a putut să aibă putere de drept, ceea ce
nu a aprobat primul Scaun, chiar așa a
primit Biserica totă, ceea ce a aflat cu
cale acela a judeca.*³⁾ Întru adevăr tot
de una s'a ținut de puterea Pontificilor
romani a aproba ori a lipsi de valoare
deciziunile și decretul conciliilor. Dis-
pozițiile conciliabului din Efes le-a ni-
micit Leo M.; pe cele ale conciliului
din Arimin le-a respins Damas; pe cele
ale conciliului din Constantinopol le-a
respins Adrian I; eră despre canonul
XXVIII al conciliului din Chalcedon se
scie, că el a rămas fără valoare din cauza,
că a rămas lipsit de aprobarea și auc-
toritatea Scaunului Apostolic. De aceea
cu tot dreptul a hotărit Leo X în con-
ciliul al V-lea din Lateran: *Că singur
numai Pontificele roman, care se întîmplă
a fi chiar pe acel timp, în virtutea auc-
torității sale preste toate Conciliile, are
dreptul și puterea deplină de a convoca,
a strămuta și de a dizolva Conciliile, e
dovedit limpede nu numai prin mărturi-
sirea sfîntei Scripturî și prin declarațiile
Părinților și ale altor Pontifici romani
și prin decretul sfîntelor canōne, ci și
prin mărturisirea proprie a acelorași
Conciliu.* Întru adevăr Sfînta Scriptură
mărturisește, că cheile împărăției ceriurilor
s'au incredintat lui Petru unuia, și ase-
menea că puterea de a lega și a deslega
s'a conferit Apostolilor împreună cu Petru;
dar aceea, că Apostolii de unde să fie
primit puterea supremă fără de Petru
și în contra lui Petru, aceea nicăiri nu
se mărturisește. E cert, că de la Isus
Christos miei de cum nu au primit-o.—
De aceea prin decretul acela al Conciliului
Vatican, care hotărește cuprinsul și natura
primatului Pontificelui Roman, nu s'a în-
trodus o părere nouă, ci s'a declarat
vechea și statornica credință a tuturor
vecurilor.⁴⁾

Subordinarea acesta a acelorași
supuși sub două puteri nu produce nici
o confuzie în administrarea puterii. În-
tăi și mai întăi, ca să presupunem
așa ceva, ne oprește înțelepciunea lui
Dumnezeu, din sfatul căreia s'a con-
stituit forma acesta a guvernării. A
fără de aceea mai are să se țeă în so-
cotință și aceea, că rîndul bun al lu-
crurilor și raporturile împrumutate se
turbură numai așa, dacă demandă po-
porului două superiorități în aceeași
trăptă a puterii, așa că ele să fie nea-

tirnatore una de cealaltă. Dar pu-
terea Pontificelui roman e supremă, uni-
versală și de tot neatirnatore; puterea
episcopilor din contră e țermurită prin
marginii anumite și nici de cum nu e
neatirnatore: *E un lucru inconvenient,
ca doi să se pună cu aceeași putere
preste aceeași turmă. Dar nu e lucru
inconvenient, ca doi să se pună preste
aceeași turmă, dintre cari unul e mai
superior de cât cel alalt; și în chipul
acesta e pus nemijlocit preste aceeași
turmă și preotul paroch și Episcopul și
Papa.*¹⁾ Er Pontificii Romani, concili
de oficiul său, vor mai mult de cât
toți, ca să se conserve tot, ce a insti-
tuit Dumnezeu în Biserica; de aceea
pe cum apără ei puterea sa cu grijea
și veghiarea, ce se cuvine, întocmai așa
său nevoit și se vor nevoi în chip sta-
tornic, ca Episcopilor să li-se păzescă
auctoritatea. Ba ori ce onore, ori ce
ascultare se prestă Episcopilor, acesta
tota o privesc, ca și cum s'ar presta
Pontificilor romani. *Onoreu mea e onoreu
Bisericii universale. Onoreu mea e pu-
terea neslăbită a fraților mei. Atunci
sînt eu onorat cu adevărat, când singu-
raticilor nu li-se denegă onoreu, ce se
cuvine fiesc căruia.*²⁾

În cele ce am zis, am exprimat
în chip credincios icōna și forma, ce o
are Biserica din instituție dumnezească.
Mai pe larg am grăit despre unitate;
am explicat în de ajuns, cum este ea,
și cu ce mijloc a voit dumnezeescul
întemeiatoriu, ca ea să se păzescă.
Nu avem nici o cauză de a ne îndoi
despre aceea, că toți aceia, cărora din
grația și bunătatea lui Dumnezeu li-s'a
întimplat, să trăescă în sinul Bisericii
născuți dintr'însa, vor asculta glasul
Nostru apostolic: *Oile mele glasul meu
ascultă.*¹⁾ Din acestea să primescă
decî ocaziune atât spre a se instrua mai
deplin cât și spre a se alipi cu voință
mai gata fiesc care de păstorii săi și
prin aceștia de păstorul suprem, pentru
ca să pōtă rămâne mai siguri în unicul
staul și într'însul să pōtă dobîndi
fructe mai imbelșugate ale mântuirii.
Dar când Ne înălțăm privirea la ince-
pătoriul și plinitoriul credinței Isus²⁾,
a cărui putere, de și nevrednic de atare
dignitate și oficiu, o deprindem ca loc-
ținătoriu, inima Ni-se aprinde de iubirea
lui; și nu fără cauză Ne aplicăm Nouă
însi-ne cuvintele acelea, pe cari Christos
le-a zis despre sine însuși: *Și alte oi
am, cari nu sînt din staulul acesta; și
acelea mi-se cade a le aduce, și glasul
meu vor auzi.*³⁾ Să asculte decî de
Noi și să urmeze glasul iubirii Nōstre
toți aceia, pe cari i-a cuprins ura față cu
fărădelegea cea atât de răspândită, și cari
recunosc și mărturisește pe Isus Christos
Fiul lui Dumnezeu și Măntuitoriul ne-

¹⁾ Hadrianus II. in allocutione II. ad synodum Romanam ann. 869. Cf. Actionem VII Concilii Constantinopolitani IV.

²⁾ Nicolaus in Ep. LXXXVI ad Michael. Imperat. *E întru adevăr limpede, că judecata Scaunului Apostolic, de cât auctoritatea căruia nu este alta mai mare, nu are să o retracteze nimeni, și nimeniua nu-i este ertat a judeca asupra judecării lui.*

³⁾ Ep. XXVI ad episcopos Dardaniae n. 5.

⁴⁾ Sess. IV. cap. 3.

¹⁾ De consideratione Lib. II. cap. 8.

¹⁾ S. Thomas, In IV Sent. dist. 17, a. 4. ad q. 4, ad 3.

²⁾ S. Gregorius M., Epistolarum Lib. VIII. ep. XXX ad Eulogium.

³⁾ Io. 10, 27.

⁴⁾ Evr. 12, 2.

⁵⁾ Io. 10, 16.

mului omenesc, dar totuși umblă rătăcind de parte de Mirésa lui. Cei ce primesc pe Christos, aceia au să-l primescă întreg: *Cap și trup, acesta e Christos întreg; capul e unul născut Fiul lui Dumnezeu, trupul e Biserica lui; mire și mirésă, unul în un trup. Toți cei ce cu privire la el ca la cap nu consimțesc cu sfânta Scriptură, petrecă ei în toate locurile, în cari e Biserica, totuși nu sint în Biserica. Și éráști toți cei ce cu privire la el ca la cap consimțesc cu sfânta Scriptură, dar nu trăesc în comuniune cu unitatea Bisericii, nu sint în Biserica.*¹⁾ Cu aceeași iubire sbóră inima Nóstră și la aceia, pe cari aspirarea ciuósă a necredinței încă nu i-a corupt de tot, și cari vor cel puțin să mai aibă de părinte pe Dumnezeu cel adevărat, pe ziditoriul pământului și al cerului. Aceștia să socotescă întru sine și bine să înțelegă, că ei nici de cum nu vor puté să se numere

¹⁾ S. Augustinus, Contra Donatistas epistola, sive De unit. Eccl. cap. 4. n. 7.

între fiii lui Dumnezeu, dacă nu-și vor câștiga șie-și pe Isus Christos de frate și Biserica de mamă. Pe toți îi agrăim imprumutând cuvintele de la Augustin: *Să iubim pe Domnul Dumnezeu nostru, să iubim Biserica lui: pe acela ca pe tată, pe acéstu ca pe mamă. Nimeni să nu zică: Eă adevărat că mă duc la idoli, cer sfat de la cei îndrăciți și vrăjitori, dar de aceea totuși nu părăsesc Biserica lui Dumnezeu: sint catolic. Te țin de mamă, dar ai vătēmat pe tată. Érá altul zice: De parte să fie de la mine, nu cer sfat de la vrăjitori, nu cerc pe cel îndrăcit, nu cerc profetii sacrilege, nu mă duc, să mă închin demonilor, nu servesc petrilor: dar totuși mă țin de partida lui Donat. Ce-ți folosesce ție, că nu ai vătēmat pe tată, cel ce răsbună vătēmarea mamei? Ce-ți folosesce, dacă mărturisesci pe Domnul, onorezi pe Dumnezeu, îl predici, recunosci pe Fiul lui, mărturisesci, că el sede de-a drépta Tatălui, și hulesci Biserica lui? . . . Dacă ai avé vre un patron, căruia îi esprimi zilnic respectul*

*tēu, dar ai grăi de rău pe soția lui învinuindu-o cu o fărădelege, óre ai moșcoteza, să intri în casa lui? Alipiți-vă deci toți cu o inimă de Dumnezeu tată și de Biserica mamă.*¹⁾

Încredēndu-ne tare în mila lui Dumnezeu, care mai pe sus de tot pôte să misce inimile ómenilor și să le îndemne, de unde vre, și în cătrăi vre, recomandăm bunătății lui din totă inima pe toți aceia, pe cari i-am avut în vedere în cuvintarea acésta. Érá vouē, Venerabili Frați, și Clerului și poporului vostru vē împărtășim cu dragoste în Domnul Apostolica binecuvintare ca garanță a darurilor ceresci și mărturie a bunăvoinței Nóstre.

Dat din Roma la Sfintul Petru în ziua a 29-a a lunii Iuniu an. 1896, al nouē spre zecelea al Pontificatului Nostru.

Leo PP. XIII.

¹⁾ Enarratio in Ps. 88. sermo II. n. 14